

Druhý ročník studentské archeologické konference je úspěšně za námi!

V sobotu 24. června 2017 proběhla v prostorách univerzity Hradec Králové studentská konference s názvem *Archeologie moci*. Navázala tak na akci předchozího roku, kterou uspořádali studenti Univerzity Hradec Králové s cílem umožnit mladým badatelům prezentovat své projekty, práce a nápady. Aby bylo možno konferenci zrealizovat, byl znovu podán projekt do grantového programu UHK – Specifický výzkum 2017. Získané prostředky umožnily konferenci zpřístupnit všem bez dalších poplatků.

V návaznosti na tradici prvního ročníku i letošní setkání přineslo mnohé kvalitní a zajímavé příspěvky jak studentů hradecké univerzity, tak i studentů z jiných univerzit domácích nebo zahraničních. Vymezení tématu nebylo striktní a někteří přispěvatelé z něj vybočovali. Mezi nejzajímavějšími výstupy můžeme vyzdvihnout například práci Matouše

Holase z Univerzity Hradec Králové o dosud nepublikovaných odznacích moci pruské šlechty, jehož příspěvek je pod názvem „Identifikace padlých příslušníků pruské pěchoty v archeologicky zkoumaných hrobech z války roku 1866 u České Skalice a Hradce Králové“ součástí tohoto čísla *Živé archeologie*. Další zajímavý příspěvek byl přednesen Markétou

Košarovou z Univerzity Pardubice, která prezentovala téma své závěrečné práce s názvem „Raně středověké osídlení v Dražkovicích“. V tomto ročníku nás potěšili svým zájmem o aktivní účast také dva polští kolegové. Například Radoslav Biel přednesl referát „Mobilna dokumentacja podczas badań ratunkowych cmentarza przy ul. Kuronia we Wrocławiu“

a přiblížil nám metodu terénní dokumentace „bez papírů“.

Po úvodním slovu, které přednesl vedoucí katedry archeologie docent Radomír Tichý, následovala prezentace jednotlivých příspěvků. Vzhledem k jejich různému zaměření nebyly tentokrát členěny do sekcí jako v loňském roce. Po závěrečném shrnutí a oficiálním ukončení konference se účastníci přesunuli k neformálním debatám u skromného občerstvení.

Na závěr lze zhodnotit konferenci velmi pozitivně. Velmi nás těší zájem o aktivní účast dvou zahraničních kolegů a také stálý zájem ze strany posluchačů z řad nejen hradeckých studentů.

**Dominika Schmidtová,
Miroslav Pleska,
Jan Podhorský,
Petr Čechák,
Katedra archeologie
FF UHK**

Emília Pásztor: Light in the circle. The role of natural light in the life of late prehistoric man

Tato publikace byla vydána při příležitosti pořádání stejnojmenné výstavy Balatonského muzea v maďarské městě Keszthely, která vznikla díky mezinárodní spolupráci badatelů ze střední Evropy.

Publikace je psána dvojjazyčně – maďarsky a anglicky. Při jejím čtení tak není problém s jazykovou bariérou. Je rozčleněna celkem do pěti kapitol, které jsou řazeny

chronologicky podle období, kterým se zabývají. V krátké úvodní části editorka Emília Pásztor nastiňuje problematiku dosavadního studia role světla a temnoty v kulturním dědictví. Světlo nebylo až do nedávné doby součástí interpretace archeologických a antropologických nálezů. Výjimku tvoří archaeoastronomie, která vznikla ve spojitosti se zkoumáním evropských megalitických památek, zejména Stonehenge. Cílem

výstavy a následné publikace bylo přiblížit možnosti studia světla jako „artefaktu“.

První kapitola, nazvaná „Light in the circle – the role of natural light in the oldest monuments of Central-Europe“ od maďarské badatelky Judit P. Barny se, jak už název napovídá, věnuje roli světla na nejstarší monumentální stavby. Specificky na roli Slunce na výstavbu a umístění rondelů v Maďarsku.

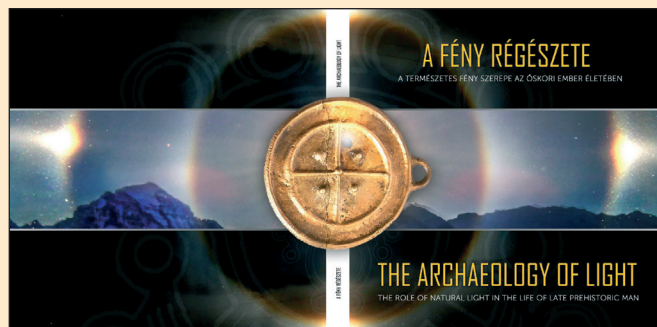
Představuje závěry z výzkumného projektu muzea v Balatonu na příkladu několika lokalit: Gétye-Gyomláló-lejtős, Sormás-Török-föld a Bezeréd-Teleki-dűlő II. Kromě krátké úvodní části o problematice rondelů obsahuje i celostránkové ilustrace možného průběhu výstavby rondelu od rozvržení přes hloubení příkopů až po jeho první využití. Vyjma základních informací k již zmíněným lokalitám obsahuje

zejména výsledky archeo-astronomického výzkumu orientace východního vstupu u maďarských rondelů, který naznačuje zvýšenou korelaci mezi orientací a pozicí Slunce během zimního/letního slunovratu nebo jarní/podzimní rovnodenností.

Druhá kapitola „The Dawn of monumental architecture in Slovakia“ od slovenského badatele Petera Tótha poskytuje stručný úvod do problematiky lengyelských rondelů na Slovensku, včetně přehledu lokalit a možné interpretace jejich funkce. Podobně jako Judit P. Barna se autor věnuje astronomické orientaci rondelů vzhledem k pohybu Slunce a Měsíce. Jedná se o shrnutí již proběhlých výzkumů od J. Pavúka a P. Karlovského (např. *Pavúk – Karlovský 2004*). Vyjadřuje se také k existenci elitní vrstvy společnosti, dohlížející na stavbu rondelu, jejímž důkazem mohou být bohaté hroby.

Třetí kapitola, od českého badatele Jaromíra Kovárníka, nazvaná „Rondels – as areas of the monitoring of the passage of time and the poly-functional meeting places of the late neolithic societies“, poskytuje stručný úvod do českých a moravských rondelů, a to včetně jejich vzhledu, konstrukce a funkce. Důraz je kladen zejména na výjimečné nálezy ve výplni příkopů moravských rondelů – Venuše na lokalitě Běhařovice a Křepice nebo balvanová keramika v Běhařovicích. Rondely jsou následně rozděleny do skupin podle počtu vchodů – nejvíce čtyři, potom dva, nejméně frekventované se třemi a s jedním vstupem, objevují se i s pěti a šesti vstupy. U jednotlivých skupin jsou uvedeny i příklady lokalit. Autor se zabývá možným vztahem mezi orientací a konstrukcí vstupu a slunečním kalendářem. Důraz je kladen zejména na zimní slunovrat a jarní rovnodennost. Význam jarní

rovnodennosti je doložen už ve starověkém Sumeru a jsou o ní zmínky i v bibli. Autor zde srovnává devítiměsíční interval mezi oběma daty s devítiměsíčním prenatalním vývojem dítěte. Jedná se o nový náhled na možnou funkci rondelů. Další část obsahuje katalog rondelů na jižní Moravě a jejich astronomické orientace. Závěr pak tvoří diskuze nad orientací rondelů v závislosti na okolní krajině (horizont

blokovaný horami) včetně příkladů lokalit.

Čtvrtá kapitola od editorky Emílie Pásztor nazvaná jednoduše Bronze age light symbolism čtenáře chronologicky posouvá od neolitických rondelů k symbolice doby bronzové. V úvodu se autorka věnuje orientaci domů, která je dána většinou tak, aby byla co nejpraktičtější – dostatek světla, přijímání maxima tepla v zimě a zároveň minima v létě. Poukazuje však i na domy, které se svojí orientací vymykají. Jako příklad uvádí domy zvoncovitých pohárů z počátku doby bronzové. Dalším uvedeným příkladem orientace domů vzhledem ke Slunci je 59 domů na sídlišti pozdní doby bronzové Dunakeszi – Székesdűlő orientovaných vchodem ve směru východu Slunce. V další části se pak věnuje symbolům spojovaných se světlem z doby bronzové. Zobrazení kruhu na artefaktech je v době bronzové velmi běžné, většinou jsou pokládány za symbol Slunce, ale mohlo by se jednat i Měsíc nebo hvězdy. Autorka popisuje výsledky

komparativní analýzy atmosférických optických jevů symbolů z doby bronzové, která přinesla překvapující podobnosti. Některé symboly se opakují napříč historií, jako příklad je uveden haló jev a symbol soustředných kruhů na pravěkých malbách na skalách poblíž anglické vesnice Kilmartin. Následují další příklady na artefaktech z doby bronzové doplněné fotografiemi. Jedná se například o symboly na špercích

nebo nádobách převážně z Karpatské kotliny, ale i výjimečné nálezy z Německa jako například dobře známý bronzový disk z Nebry. Autorka poukazuje i na symboly, které nelze spojit s atmosférickými jevy, jako jsou například rozčvrčené kruhy na náušnicích z konce střední doby bronzové a jejich analogie z Blízkého východu v městském stáře Ugarit. Tyto symboly jsou spojovány s bohyní Ištar, která představovala planetu Venuši, a jejich podobnost může být dána obchodními vazbami na jantarovou stezku. Kapitola obsahuje i komparativní fotografie jednotlivých artefaktů a příslušných atmosférických optických jevů.

Poslední kapitola od polského badatele Andrzeje Rozwadowského, nazvaná „Journeys to the Sun – Heavenly symbols in shamanism and rock art of Siberia and Central Asia“, přenáší čtenáře do prostředí archeologie do kulturní antropologie. Zároveň, jak už název napovídá, pojednává i o odlišném geografickém prostředí, než je střední Evropa. V úvodu

se autor věnuje šamanismu na Sibiři a ve Střední Asii zejména ve formě skalního umění (zobrazení šamana). Text je doplněn fotografiemi rytin z pohoří Altaj. Kromě toho se autor věnuje i samotné roli šamana ve společnosti. Zobrazení Slunce, Měsíce a dalších nebeských těles jsou běžnou součástí šamanismu. Autor uvádí příklady selkupských kreseb z etnografického výzkumu Jekatěrinu Prokofjevové z roku 1961 včetně interpretace na základě jejich mytologie. Dokládá i příklad uctívání Slunce z dnešní doby ve formě oslavy nového roku Ysyakh u Jakutů, kteří spojují příchod nového roku s letním slunovratem. Celá kapitola je doplněna fotografiemi popisovaných rytin, které pořídil sám autor.

Recenzovaná publikace je z větší části věnovaná zájemcům o rondelovou problematiku ve střední Evropě. Nicméně na své si přijdou i zájemci o dobu bronzovou nebo kulturní antropologii. Díky velkému množství fotografického materiálu je celá publikace přehledná a pochopitelná i pro laika. Většina autorů vychází z vlastního výzkumu, který byl již publikován rozsáhleji dříve. Zde je však doplněn velkoformátovými fotografiemi a ilustracemi, které se v předchozích publikacích mnohdy neobjevily. Výjimkou je druhá kapitola, která bohužel, jak už bylo řečeno dříve, pouze shrnuje starší výzkumy jiných badatelů. Publikace je však nutně brát jako doplněk k výstavě zaměřené primárně na laickou veřejnost, což vynahrazuje její malou vědeckou hodnotu.

Pavúk, J. – Karlovský, V. 2004: Orientácia rondelov lengyelskej kultúry na smery vysokého a nízkého Mesiaca, Slovenská archeológia 52, 211–280.

Štěpán Kravciv, Katedra archeologie FF UHK

Pásztor, E. (ed.) *A fény régészete / The Archaeology of Light*. Buda: Türr István Múzeum. ISBN 978-615-80206-4-0. 185 stran.